

[Avaleht](#) > ... > [Kohtuasja Algamine](#) > [Kus Ja Kuidas?](#) > [Millise Riigi Õigust Kohaldada?](#) > [Slovakia](#)

Millise riigi õigust kohaldada?

Sisu koostaja:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

 Slovakkia

1 Kehtivate õigusnormide allikad

1.1 Riigi õigusnormid

Slovaki rahvusvahelise eraõiguse peamine riigisisene allikas on seadus nr 97/1963 rahvusvahelise eraõiguse ja menetlusõiguse kohta (edaspidi „rahvusvahelise eraõiguse seadus“), mille kollisiooninorme käsitlevates paragrahvides 3–31 on kindlaks määratud konkreetsetes õigusvaldkondades (õigus- ja teovõime, õigustoimingute kehtivus, materiaalõigus, lepinguõigus, tööõigus, pärimisõigus ja perekonnaõigus) kohaldatav õigus. Rahvusvahelise eraõiguse seadust kohaldatakse ainult juhul, kui vahetult kohaldatavas Euroopa Liidu õigusaktis või Slovaki Vabariigi suhtes siduvas rahvusvahelises lepingus (või täpsemalt selle lepingu rakendusseaduses) ei ole sätestatud teisiti. See tähendab, et kui allpool viidatakse rahvusvahelise eraõiguse seadusele, tuleb meeles pidada, et seda kohaldatakse ainult rahvusvahelise lepingu või liidu õigusakti puudumise korral.

Peale rahvusvahelise eraõiguse seaduse sisaldavad eraldiseisvaid kollisiooninorme ka muud õigusaktid, nagu:

- seadus nr 513/1991 (äriseadustik). Peale seaduse §-s 22 sätestatud kollisiooninormi sisaldab seaduse III peatükk rahvusvahelisi kaubanduskohustusi käsitlevaid erisätteid, mida kohaldatakse lisaks muudele sätetele rahvusvaheliste lepingute suhtes;
- seaduse nr 311/2001 (tööseadustik) § 241a lõige 7 (selle seaduse alusel määratakse kindlaks, kas töandja on kontrolliv töandja, kui viimase suhtes kohaldatakse muud õigust kui liikmesriigi õigus);
- kindlustusseaduse nr 8/2008 § 89 (kindlustuslepingute suhtes kohaldatav õigus);
- käskveksleid ja tšekke käsitleva seaduse nr 191/1950 (käskvekslite ja tšekkide seadus) erisätted käskvekslite suhtes kohaldatava rahvusvahelise õiguse kohta (§ 91 jj) ning tšekkide suhtes kohaldatava rahvusvahelise õiguse kohta (§ 69 jj).

1.2 Mitmepoolsed rahvusvahelised konventsioonid

- ÜRO konventsioonid: 20. juuni 1956. aasta välisriigist ülalpidamise taotlemise konventsioon; Viini 24. aprilli 1963. aasta konsulaarsuhete konventsioon
- Euroopa Nõukogu konventsioonid: 7. juuni 1968. aasta välisriikide õigusinfo Euroopa konventsioon; välisriikide õigusinfo Euroopa konventsiooni 15. märtsi 1978. aasta lisaprotokoll; 20. mai 1980. aasta laste hooldusõigust ja laste hooldusõiguse taastamist käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise Euroopa konventsioon
- Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi konventsioonid: 1. märtsi 1954. aasta tsiviilkohtumenetluse konventsioon; 18. märtsi 1970. aasta tsiviil- ja kaubandusajades välisriigis tõendite kogumise konventsioon; 1. juuni 1970. aasta abielulahutuste ja lahuselu tunnustamist käsitlev konventsioon; 2. oktoobri 1973. aasta ülalpidamiskohustusi käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon; 15. novembri 1965. aasta tsiviil- ja kaubandusajade kohtu- ja kohtuväliste dokumentide välisriikides kättetoimetamise konventsioon; 25.

oktoobri 1980. aasta rahvusvahelise lapseröövi tsiviilõiguslike küsimuste konventsioon; 29. mai 1993. aasta lastekaitset ning koostööd rahvusvahelise lapsendamise valdkonnas käsitlev konventsioon; 5. oktoobri 1961. aasta välisriigi avaliku dokumendi legaliseerimise nõude tühistamise konventsioon; 19. oktoobri 1996. aasta vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev konventsioon; 25. oktoobri 1980. aasta rahvusvahelise õiguskaitse kättesaadavuse konventsioon

d. Kollisiooninormide ühtlustamise lepingud: 4. mai 1971. aasta liiklusõnnetuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon; 19. oktoobri 1996. aasta vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlev konventsioon

e. Vahetult kohaldatavate materiaalõigusnormide ühtlustamise lepingud: 11. aprilli 1980. aasta ÜRO konventsioon kaupade rahvusvahelise müügi lepingute kohta; New Yorgi 14. juuni 1974. aasta kaupade rahvusvahelise müügi aegumistähtaegu käsitlev konventsioon, mida on muudetud 11. aprilli 1980. aasta protokolliga

f. Vahekohut käsitlevad lepingud: 10. juuni 1958. aasta välisriigi vahekohtu otsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon; 21. aprilli 1961. aasta rahvusvahelise kaubandusarbitraaži Euroopa konventsioon

g. Rahvusvahelised transpordilepingud: 19. mai 1965. aasta rahvusvahelise kaupade autoveo lepingu konventsioon; 9. mai 1980. aasta rahvusvahelise raudteeveo konventsioon, mida on muudetud 20. detsembri 1990. aasta protokolliga

h. Muud õiguslikult olulised rahvusvahelise eraõiguse konventsioonid: Haagi 15. juuli 1955. aasta rahvusvahelise eraõiguse konverentsi põhikirja 30. juuni 2005. aasta muudatused; Rahvusvahelise Eraõiguse Ühtlustamise Instituudi (UNIDROIT) 24. juuni 1995. aasta varastatud või ebaseaduslikult eksporditud kultuuriväärtuste konventsioon; 4. novembri 1999. aasta korrupsiooni tsiviilõiguslike aspektide konventsioon; 26. oktoobri 1973. aasta surnukehade üleandmise leping

i. Slovaki Vabariigi suhtes siduvad õiguslase koostöö konventsioonid: 18. veebruari 1965. aasta riikide ja teiste riikide kodanike vaheliste investeringuvaidluste lahendamise konventsioon; 31. oktoobril 1951. aastal vastu võetud Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi põhikiri (jõustunud 15. juulil 1955; muudetud 1. jaanuaril 2007); 26. septembri 1927. aasta välisriigi vahekohtu otsuste täitmise konventsioon; 24. septembri 1923. aasta vahekohtuklauslite protokoll; 26. mai 1972. aasta konventsioon, mis käsitleb majandus- ning teadus- ja tehnikaalasest koostööst tulenevate tsiviilõiguslike vaidluste lahendamist vahekohtumenetluses; 15. aprilli 1958. aasta ülalpidamiskohustusi käsitlevate otsuste tunnustamise ja täitmise konventsioon; 5. detsembri 1980. aasta teatud koostöövaldkondades tegutsevate valitsustevaheliste majandusorganisatsioonide õiguslikku seisundit, privileege ja immunitete käsitlev konventsioon

j. Autoriõigusi ja tööstusomandi õigusi käsitlevad lepingud (näited): Pariisi 20. märtsi 1883. aasta tööstusomandi kaitse konventsioon; Berni 9. septembri 1886. aasta kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon

Muud Slovaki Vabariigi suhtes siduvad konventsioonid on avaldatud Slovaki välis- ja Euroopa asjade ministeeriumi veebisaidil www.mzv.sk.

1.3 Peamised kahepoolsed konventsioonid

1. 28. märtsi 1989. aasta Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Ungari Rahvavabariigi vaheline leping õigusabi andmise ja õigussuhete korraldamise kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades

2. 21. detsembri 1987. aasta Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Poola Rahvavabariigi vaheline leping õigusabi andmise ja õigussuhete korraldamise kohta tsiviil-, perekonna-, töö- ja kriminaalasjades

3. 12. augusti 1982. aasta Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vaheline leping õigusabi andmise ja õigussuhete korraldamise kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades

4. 10. novembri 1961. aasta Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Austria Vabariigi vaheline leping vastastikuste õigussuhete kohta tsiviilasjades ning dokumentide ja õigusteabe kohta ning selle lõpp-protokoll

5. 29. oktoobri 1992. aasta Slovaki Vabariigi ja Tšehhi Vabariigi vaheline leping kohtuasutustepoolse õigusabi ja

teatavate õigussuhete korraldamise kohta tsiviil- ja kriminaalasjades

6. 20. jaanuari 1964. aasta Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi ja Jugoslaavia Föderatiivse Sotsialistliku Vabariigi vaheline leping õigussuhete korraldamise kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades

2 Kollisiooninormide rakendamine

2.1 Kohtuniku kohustus kohaldada kollisiooninorme omal algatusel

Asjaomase õiguskorra kindlaksmääramine ja konkreetsele õigussuhtele kohaldamine on kohtu ülesanne, kes teeb seda omal algatusel, lähtudes põhimõttest, et õigusvaidluse pooled ei pea seda taotlema või tõendama, et konkreetne õigus on nende juhtumi suhtes kohaldatav. Seoses kohaldatavusega eristatakse Slovaki õiguses kohustuslikke ja mittekohustuslikke kollisiooninorme. Kohustuslikke kollisiooninorme peab kohus kohaldama olenemata poolte soovist või sellest, kas pooled on seda õigust kasutanud. Mittekohustuslikud kollisiooninormid (mida Slovaki õiguse kohaselt kohaldatakse tavaliselt lepingutele) on õigusnormid, mille võib poolte kokkuleppel kohaldamata jätta või mida võib muuta.

2.2 Tagasisaade ja edasiviide

Slovaki rahvusvaheline eraõigus käsitleb oma kollisiooninormide kohast viidet viitena välisriigi õigussüsteemile tervikuna, sh selle kollisiooninormidele. Rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 35 on sätestatud üldpõhimõte, et tagasisaadet ja edasiviidet (*renvoi*) aktsepteeritakse, kui see aitab kaasa asja mõistlikule ja õiglasele lahendamisele. Otsustades selle üle, kas tagasisaadet ja edasiviidet aktsepteerida või see tagasi lükata, võib kohus arvesse võtta ainult faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, mis võivad mõjutada kohaldatava õiguse valikut, kuid mitte asjaolusid, mis võivad mõjutada asja tegelikku sisulist lahendamist. Slovaki õiguse kohaselt tuleb tagasisaadet ja edasiviidet aktsepteerida üksikisikut, perekonnaõigust ja pärimisõigust käsitlevates asjades. Lepinguid käsitlevates asjades kasutatakse tagasisaadet ja edasiviidet ainult erandjuhul ning kohaldatava õiguse valikut käsitlevates asjades on see sõnaselgelt välistatud (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 9 lõige 2). Käskvekslite ja tšekkide seaduses on sätestatud erikord, mille kohaselt tuleb tagasisaadet ja edasiviidet aktsepteerida, ilma et kohus peaks uurima mõistliku ja õiglase lahendamise nõuet (käskvekslite ja tšekkide seaduse §-d 69 ja 91).

2.3 Kohaldatava õiguse muutumine

Slovaki õigus ei sisalda ühendava teguri muutumise mõju käsitlevat üldreeglit. Kui Slovaki kollisiooninormis ei ole ühendava teguri hindamise seisukohast olulist hetke kindlaks määratud, tuleb Slovaki kohus selle teise ühendava teguri või kohtupraktika alusel. Üldiselt tähendab asjaomane aeg õigusliku olukorra tekkimise aega, st menetluse algatamise kuupäeva, olenevalt kohtuasja konkreetsetest asjaoludest.

Staatuse muutumine on tavaline vallasasja puhul. Asukoha alusel kohaldatava õiguse kriteeriumi muutumist käsitletakse rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 6, mis eristab vallasasja kui sellist (üldiselt) ja lepingu alusel veetavat vallasasja (teel olev asi). Vallasasja kui sellise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus asi asus asjaõiguse tekkimise või lõppemise aluseks oleva asjaolu ilmnemise ajal. Kohtupraktika on siiski kinnitanud, et muu õiguse alusel omandatud asjaõiguse sisu ja mõju (st ühes riigis omandatud õiguste ülekandmine teise riigi samaväärsesse õiguskategooriasse) tuleb hinnata vastavalt asja uue (praeguse) asukohariigi õigusele.

Veetava asjaga (kui vedu ei ole veel lõppenud) seotud juhtudel on ühendavaks teguriks asja lähetamisriigi õigus. Vallasasja puhul võib ühendava teguri muutumise küsimus tekkida ka seoses igamisega. Rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 8 on konkreetselt sel eesmärgil sätestatud, et igamise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, kus asi asus igamistähtaja alguses. Vallasasja igamise teel omandaja võib siiski tugineda selle riigi õigusele, kus igamine toimus, kui selle õiguse kohaselt olid kõik igamise tingimused täidetud alates ajast, mil asi asus selles riigis. Kui asi on viidud üksteise järel rohkem kui ühe riigi territooriumile, hinnatakse tingimusi kas selle riigi õiguse alusel, kus asi asus igamistähtaja alguses, või selle riigi õiguse alusel, kus asi asus pidevalt kogu igamise seisukohast olulise ajavahemiku jooksul.

2.4 Kollisiooninormide tavapärase kohaldamise erandid

Imperatiivsed sätted ja avaliku korra kaitse klausel

Imperatiivsete sätete ja avaliku korra kaitse klausli põhimõtteline erinevus seisneb nende mõjus: imperatiivsed sätted on ofensiivsed (olenemata välisriigi õiguse sisust), avaliku korra kaitse klausel seevastu on defensiivne (kasutatakse ainult siis, kui välisriigi õigusakti kohaldamine ohustaks deklareeritud huve). Avaliku korra kaitse klausel ei kaitse kõiki Slovaki õiguse kohustuslikke sätteid, vaid ainult neid, mida peetakse põhimõttelisteks (näiteks monogaamse abielu põhimõtte).

Imperatiivsed sätted on riigisisised õigusnormid, millest ei või kõrvale kalduda – neid tuleb kohaldada igas olukorras olenemata sellest, milline õigus on vastavalt kollisiooninormidele konkreetsele õigussuhtele kohaldatav. Üldiselt on need avalik-õiguslikud, kuid võivad olla ka eraõiguslikud, kui nende eesmärk on kaitsta konkreetset olulist huvi. Seda, kas konkreetne õigusnorm on imperatiivne, otsustab kohus. Imperatiivsed sätted ei ole õiguses selgelt sätestatud; need on tavaliselt seotud tarbijaõigusega ja mõnes valdkonnas tööõigusega (näiteks tervise- ja ohutuseeskirjad, tööaeg jne). Perekonnaõiguses on imperatiivsed sätted näiteks kriminaalseadustiku sätted, mis käsitlevad perekonna- ja noortevastaseid kuritegusid.

Avaliku korra kaitse klausel on sätestatud rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 36, mille kohaselt ei saa välisriigi õigusnormi kohaldada, kui see oleks vastuolus Slovaki Vabariigi sotsiaal- ja riigisüsteemi põhimõtetega ning Slovaki Vabariigi seadustega, mis kuuluvad kohaldamisele tingimusteta ja poolte tahtest sõltumata. See hõlmab eelkõige põhiseaduse norme, mis sätestavad õiguse õiglasele kohtumenetlusele, seaduse ees võrdsuse põhimõtte ning soo, rassi, nahavärvi, usu, rahvuse jms alusel diskrimineerimise keelu. Kõnealuse seaduse kohaselt tuleb avaliku korra kaitse klauslit kohaldada mõõdukalt ning seda tehes ei või kohus uurida või hinnata välisriigi õigusnorme, vaid ainult nende võimalikku mõju Slovaki Vabariigi avalikule korrale.

2.5 Välisriigi õiguse tõendamine

Slovaki Vabariik on üks neist riikidest, kes käsitleb õigusnormi seadusena, mitte tõendamist vajava asjaoluna. Seetõttu selgitab kohus õigusnormid välja omal algatusel. Vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-le 53 võtab kohus välisriigi õiguse väljaselgitamiseks kõik vajalikud meetmed, sh selgitab välisriigi õiguse sisu välja enda ressursse kasutades, pöördudes üldiselt kättesaadavate allikate poole, kohustades menetluse pooli andma teavet või küsides teavet justiitsministeeriumilt (kes on kohustatud päringule vastama). See tähendab, et kohtunik võib tugineda enda teadmistele välisriigi õiguse sisust või teha selle kindlaks rahvusvahelise eraõiguse ekspertide, menetluse poolte või isegi internetiotsingu abil. Kui välisriigi õiguse sisu ei ole mõistliku aja jooksul võimalik kindlaks teha või on see seotud suurte takistustega või osutub võimatuks, kohaldatakse Slovaki õigust. Kui välisriigi õiguse sisu kindlakstegemisel tekivad kahtlused, on kohtul õigus küsida abi justiitsministeeriumilt.

3 Kollisiooninormid

3.1 Lepingulised kohustused ja õigusaktid

Lepingulised kohustused

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse kohaldamisalasse kuuluvad ainult eraõiguslikud lepingud, st rahvusvahelised tsiviilõiguslikud, kaubandus-, perekonna- ja töö- ning muud sarnased lepingud. Kooskõlas lepingupoolte sõltumatu tahte põhimõttega eelistatakse rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 9 kohaselt varaliste suhetega seoses selgelt lepingupoolte valitud õigust (see võimaldab kohaldatavat õigust valida ka töölepingute valdkonnas). Õiguse valimine on piiratud ainult tarbijalepingute puhul – juhul kui valitud õigus ei taga tarbija piisavat kaitset, kohaldatakse tarbijalepingule õigussüsteemi, mis tagab tarbija soodsama kohtlemise (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 9 lõige 3 ja § 10 lõige 4). Kui pooled ei ole kohaldatavat õigust valinud, kohaldatakse selle riigi õigust, mis tagab seda liiki lepingute puhul mõistliku lahenduse. Kooskõlas mõistliku lahenduse põhimõttega on rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 10 lõigetes 2 ja 3 toodud näited selle kohta, millist õigust tavaliselt konkreetset liiki lepingutele kohaldatakse: näiteks ostulepingutele kohaldatakse müüja registreeritud asukoha riigi õigust. Lepinguliste kohustuste puhul reguleerib rahvusvahelise eraõiguse seadus ka lepinguliste suhete materiaalõiguslikke tagajärgi (§ 12), aegumistähtaegu ja tasaarvestamist (§ 13) ja ühepoolsete õigustoimingute korda (§ 14), olenemata sellest, kas need puudutavad nimetatud üksust või mitte (sellisel juhul on ühendavaks teguriks võlgniku alaline elu- või asukoht).

Käskveksleid ja tšekke käsitleva rahvusvahelise õigusega seotud lepingulisi kohustusi reguleerib konkreetselt käskvekslite ja tšekkide seadus (§ 69 jj ning § 91 jj).

Õigustoimingud

Õigustoimingute kehtivuse, tühisuse tagajärgede ja õigustoimingu vormi suhtes kohaldatavat õigust reguleerib rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 4. Õigustoimingu mõju suhtes kohaldatavat õigust kohaldatakse ka selle kehtivuse ja tühisuse suhtes. Konkreetse õigustoimingu suhtes kohaldatava õiguse määrab asjaomane kollisiooninorm. Õigustoimingu kehtivuse ja selle tühisuse tagajärgede suhtes ei kohaldata sama õigust kui selle mõju suhtes kahel juhul: kui seadus sätestab teisiti või kui see on asja mõistliku lahendamise seisukohast oluline. Õigustoimingu vormiliseks kehtivuseks piisab, kui õigustoiming on kooskõlas selle riigi õigusega, kus õigustoiming tehti või tehakse. Seega ei ole tarvis järgida kohtu valitud õiguses sätestatud vorminõudeid, nagu seda tuleb teha õigustoimingu kehtivuse puhul. Seda täiendavat kollisiooninormi ei saa siiski kasutada, kui lepingule kohaldatav kohtu poolt valitud õigus näeb lepingu kehtivuse tingimusena ette, et leping peab olema sõlmitud kirjalikult.

3.2 Lepinguvälised kohustused

Peamine lepinguväliseid kohustusi reguleeriv siseriiklik kollisiooninorm on rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 15, mille kohaselt kohaldatakse üldkohaldatavate õigusnormide kohase kohustuse rikkumisest tuleneva kahju (lepinguvälise kahju) hüvitamise nõuete suhtes või juhul, kui seaduse kohaselt tuleb kahju hüvitada, olenemata sellest, kas tegu oli õigusvastane või mitte (vastutus tagajärgede eest), selle riigi õigust, kus kahju tekkis või kus toimus sündmus, mis annab õiguse kahju hüvitamisele. Käsundita asjaajamise, alusetu rikastumise jne ühendavad tegurid tulenevad *mutatis mutandis* rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-st 15 ja muudest sätetest.

3.3 Isiku õiguslik seisund ja perekonnaseisuga seotud aspektid (nimi, elukoht, teovõime)

Üldised kollisiooninormid, st need, mis määravad kindlaks füüsilise isiku õigusvõime suhtes kohaldatava õiguse, on sätestatud rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 3, mille kohaselt kohaldatakse isiku õigus- ja teovõime suhtes selle riigi õigust, mille kodanik isik on. Kui Slovaki Vabariigis teeb õigustoimingu välisriigi kodanik, kellel puudub oma kodakondsusriigi õiguse kohaselt õigus- ja teovõime, piisab, kui ta on seoses kõnealuse toiminguga õigus- ja teovõimeline Slovaki õiguse kohaselt. Muude riikide, sh välismaalase päritoluriigi õiguse kohaselt ei tarvitse nimetatud õigustoiming siiski olla kehtiv.

Slovaki õiguse kohaselt tekib füüsilise isiku õigus- ja teovõime sünnihetkel (iga elusana sündinud laps on õigusvõimeline) ja lõppeb tema surmaga (kui kohus on isiku surnuks kuulutanud). Täielik õigus- ja teovõime on 18-aastaseks saanud isikul või omandatakse abiellumisel (lubatud alates 16 aasta vanusest). Menetlusteovõime eelduseks on täielik õigus- ja teovõime, kuigi seadus võib anda menetlusteovõime isikule, kellel seda muul juhul ei ole, näiteks 16-aastaseks saanud alaealisele lapsevanemale lapsendamismenetluses. Alaealised on õigus- ja teovõimelised ainult seoses toimingutega, mis oma olemuselt vastavad nende intellektuaalsele ja vaimsele küpsusele. Lisaks vanusepiirangule peab täielikult õigus- ja teovõimeline isik olema ka vaimselt terve. Ainult kohus võib tunnistada isiku õigus- ja teovõimetuks või tema õigus- ja teovõimet piirata.

Konkreetsed riigisisised kollisiooninormid reguleerivad abieluvõimet (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 19; vt punkt 3.5), testamendi koostamise ja tühistamise võimet (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 18; vt punkt 3.7) ja välismaalaste menetlusteovõimet (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 49). Juriidiliste isikute õigus- ja teovõimet reguleerivad Slovaki õiguse kollisiooninormid sisalduvad äriseadustiku §-s 22, mille kohaselt kohaldatakse juriidilise isiku staatuse suhtes asutamispõhimõtet ja talle kohaldatava õiguse kohaselt antud õigus- ja teovõime ulatus kehtib ka Slovaki õiguse kohaselt. Isiku võimet võtta kohustusi seoses käskvekslite või tšekkidega hinnatakse vastavalt käskvekslite ja tšekkide seadusele, mille kohaselt on isiku suhtes siduv tema kodakondsusriigi õigus.

Perekonnaseisu puhul ei kasutata Slovaki õiguses ühendava tegurina elukohta, mis ei kattu Slovaki Vabariigis mõistega „alaline elukoht“ (Slovaki Vabariigi rahvastikuregistris registreeritud elukoht). Isiku õigust nimele hõlmab analoogia alusel isiku staatus, mille suhtes kohaldatakse asjaomase isiku õigus- ja teovõimele ning menetlusteovõimele kohaldatavat õigust.

3.4 Vanema ja lapse õigussuhe, sealhulgas lapsendamine

3.4.1 Vanema ja lapse õigussuhe

Riigisisese õiguse kohaselt on lapse ema lapse sünnitanud naine. Emaduse vaieldavuse korral teeb kohus otsuse sünniga seotud asjaoludele tuginedes. Isadus tuvastatakse kolme ümberlõkatava eelduse alusel, mis on sätestatud seaduses nr 36/2005 perekonna kohta (perekonnaseadus): i) abielu kestus; ii) vanemate poolt

perekonnaseisuametile esitatud lapse omaksvõtu avaldus ja iii) lapse ema ja väidetava isa vahelise seksuaalvahekorra toimumise aeg.

Rahvusvahelise eraõiguse seadus sisaldab kollisiooninorme, mis käsitlevad põlvnemise tuvastamist (tunnustamist või vaidlustamist), mis on seotud lapse sünni ajaga. Vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-le 23 kohaldatakse sel puhul lapse sünnijärgse kodakondsusriigi õigust. Seda õigust kohaldatakse eelkõige siis, kui tehakse kindlaks, kelle suhtes põlvnemise tuvastamist taotletakse, millises vormis avaldus tuleb teha ning kas eostatud lapse põlvnemist on võimalik tunnustada. Kui laps omandab sündides mitu kodakondsust või on kodakondsuseta, kohaldatakse rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 33. Kui laps on Slovaki Vabariigi kodanik, kuid sündis ja elab välisriigis, kohaldatakse lapse alalise elukoha riigi õigust. Rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 23 lõikes 3 on sätestatud, et kui laps (olenemata kodakondsusest) elab (st tema alaline elukoht on) põlvnemise tuvastamise ajal Slovaki Vabariigis, võidakse põlvnemine tuvastada vastavalt Slovaki õigusele, kui see on lapse huvides. Teise võimalusena lubab see säte hinnata tunnustuse kehtivust vastavalt selle riigi õigusele, kus põlvnemist tunnustati, mitte vastavalt lapse kodakondsusriigi õigusele tema sünni hetkel. Et põlvnemise tunnustamine oleks kehtiv, piisab siiski sellest, kui põlvnemise tunnustamine toimuks kooskõlas selle riigi õigusega, kus põlvnemist tunnustatakse.

3.4.2 Adopteerimine

Slovaki perekonnaseaduse kohaselt tekib lapsendamisel lapsendatava ja lapsendaja (ja tema sugulaste) vahel suhe, mis on õiguslikult identne bioloogilise perega. Lapsendamisotsuse võib teha ainult kohus lapsendaja taotlusel, kes ei pea olema Slovaki kodanik, kuid peab olema kantud lapsendamistunnistusele kooskõlas seadusega nr 305/2005 laste sotsiaal- ja õiguskaitse ning sotsiaaleestkoste kohta. Lapsendada saab ainult alla 18-aastaseid lapsi. Kehtivate õigusaktide kohaselt võivad lapse üheskoos lapsendada ainult abikaasad (või lapse ühe vanema abikaasa või vanema või kasuvanema lesk). Erandjuhtudel võib lapsendada ka vallaline isik. Alaealise välisriiki lapsendamiseks on vajalik Slovaki töö-, sotsiaal- ja perekonnaministeeriumi või nimetatud ministeeriumi määratud ametiasutuse nõusolek. Lapsendamise võib tühistada kohtuotsusega kuue kuu jooksul pärast lapsendamisotsuse jõustumist.

Vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-le 26 kohaldatakse lapsendamise suhtes lapsendaja kodakondsusriigi õigust. Kui lapsendajad on eri riikide kodanikud, kohaldatakse nende ühise alalise elukoha riigi õigust. Kui abikaasad on ühine alaline elukoht puudub, kohaldatakse lapsendamise suhtes selle riigi õigust, millega nad on kõige tihedamalt seotud. Slovaki õigust võib kohaldada, kui välisriigi õigus lapsendamist ei luba või lubab ainult eriti rangetel tingimustel ja lapsendajad või vähemalt üks lapsendajatest on elanud Slovaki Vabariigis pikemat aega (pretsedendiõiguse kohaselt vähemalt aasta). Vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-le 26a kohaldatakse lapse lapsendamiseelse hooldusele paigutamise (mis Slovaki õiguse kohaselt eelneb lapsendamisele) suhtes lapse alalise elukohariigi õigust. Selle hindamisel, kas lapsendamiseks on vajalik lapse nõusolek või muude isikute või asutuste luba, kohaldatakse lapsendatava kodakondsusriigi õigust (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 27). Sama sätet kohaldatakse ka lapsendamistega sarnastel juhtudel, näiteks väljaspool seaduslikku abielu sündinud lapse legitiimseks tunnustamisel (mis ei ole Slovaki õiguse alusel võimalik).

3.5 Abielu, kooselu, partnerlus, lahusus, lahuselu, ülalpidamiskohustus

3.5.1 Abielu

Slovaki õiguse kohaselt võivad abielu sõlmida ainult vaimselt terved mees ja naine; nad ei tohi abielu sõlmides juba abielus olla. Seadus keelab abielu üleneja sugulase ja alaneja sugulasega ning õdede-vendade vahelise abielu ning abielu alaealisega (kohus võib anda abiellumise loa 16-aastastele ja vanematele alaealistele ainult erandkorras). See vanusepiirang on Slovaki õiguse imperatiivne säte. Slovaki seaduste kohaselt sõlmitakse abielu mõlema poole ühise avalduse alusel perekonnaseisuametis või kirikus.

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-de 19 ja 20 kohaselt kohaldatakse abieluvõime ja abielu kehtivuse eelduste suhtes selle riigi õigust, mille kodanik isik on. Abielu vorminõuete suhtes kohaldatakse abielu sõlmimise riigi õigust. Vastupidi üldistele kollisiooninormidele (rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-d 3 ja 4) on Slovaki õiguse täiendav kohaldamine välistatud. Mis puudutab abielu sõlmimise vorminõudeid, siis kuna kohaldatav õigus on abielu sõlmimise riigi õigus, kohaldatakse seda õigust ka selliste küsimuste puhul nagu abieluga nõustumise viis, tunnustajate arv, abielu sõlmimiseks pädev asutus, abielu sõlmimine isikliku kohalviibimiseta jne. See kriteerium ei kehti konsulaarasutustes sõlmitud abielude puhul. Slovaki kodaniku abiellumist välisriigis, kui abielu

sõlmitakse välisriigi ametiasutuses, mitte selleks volitatud Slovaki Vabariigi asutuses, reguleerib konkreetselt rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 20a, mille kohaselt on selline abielu Slovaki Vabariigis kehtiv, kui see on kehtiv riigis, mille ametiasutuses abielu sõlmiti, ja vastavalt Slovaki materiaaõigusele puuduvad abielu sõlmimist takistavad asjaolud.

3.5.2 Kooselu ja partnerlus

Slovaki õigus ei sisalda muud kooseluvormi kui abielu käsitlevaid sätteid. Õigusteoorias tunnustatakse mehe ja naise kooselu, st kooselu, kus mees ja naine ei ole abielus, kuid elavad püsivalt koos. Selline kooselu on siiski *de facto* liit, millel puudub õiguslik tähendus. Slovaki õiguses ei ole ka samasooliste isikute (registreeritud) partnerlust või (õiguslikku) lahuselu ette nähtud.

3.5.3 Lahutus ja lahuselu

Siseriikliku materiaaõiguse kohaselt on lahutus elavate abikaasade abielu kohtulik lõpetamine. Alaealise lapse vanemate lahutuse korral peab kohus otsustama ka vanemlike õiguste ja kohustuste täitmise üle. Slovaki õigusaktide kohaselt on lubatud ka ühine hooldusõigus.

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 22 on sätestatud kollisiooninormid, mida kohaldatakse abielulahutusele abielu kehtetuks või mitte kunagi sõlmituks tunnistamise teel. Seetõttu kohaldatakse neid kollisiooninorme peamiselt elavate abikaasade abielu lahutamisele. Abielulahutuse suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanikud abikaasad lahutusprotsessi algatamise ajal on. Nii nagu abikaasade isiklike ja varaliste suhete puhul, on ka lahutuse korral kriteeriumiks nende kodakondsus teatud ajal, st abielulahutusprotsessi algatamise ajal (seega ei oma abikaasade algne kodakondsus või kodakondsuse muutumine tähtsust). Kui abikaasadel on abielulahutusprotsessi algatamise ajal erinev kodakondsus, siis ei saa kodakondsuse kriteeriumi kasutada ja kohaldatakse Slovaki õigust. Kui kohaldatava (välisriigi) õiguse kohaselt ei ole abielulahutus lubatud või on see lubatud ainult eriti rangetel tingimustel, kuid abikaasad või vähemalt üks neist on elanud Slovaki Vabariigis pikemat aega, kohaldatakse Slovaki õigust. Kuna selline võimalus on ainult isikutel, kellel on nõuetekohane seos Slovaki Vabariigiga, on kohtupraktikas välja kujunenud reegel, et sellised isikud peavad olema elanud Slovaki Vabariigis vähemalt ühe aasta.

Seoses abikaasade kodakondsusriigi õigusega on rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 22 lõikes 3 sätestatud ühendavad tegurid, mille alusel hinnatakse abielu kehtivust ja seda, kas tegemist on abieluga või mitte, vastuolus rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-dega 19 ja 20, mis reguleerivad abieluvõimet, abielu kehtivust ja abielu vorminõudeid. Kohtupraktika kohaselt kohaldatakse rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 19 ja 20 siis, kui abielu sõlmimise võimalust (abieluvõimet ja vorminõudeid) hinnatakse enne abielu sõlmimist, samal ajal kui rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 22 lõiget 3 kohaldatakse siis, kui abielu kehtivust hinnatakse tagasiulatuvalt või hinnatakse, kas abielu on olemas või mitte. Kohtupraktika on ka kinnitanud, et vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 22 lõikele 3 on kohaldatav õigus selle riigi õigus, mille kodanikud abikaasad olid abielu sõlmimise ajal.

3.5.4 Ülalpidamiskohustus

Slovaki õiguses on sätestatud kuus peamist liiki ülalpidamiskohustust: vanemate ülalpidamiskohustus laste suhtes (seda peetakse kõige olulisemaks), laste ülalpidamiskohustus vanemate suhtes, muude sugulaste vaheline ülalpidamiskohustus, abikaasadevaheline ülalpidamiskohustus, lahutatud abikaasa ülalpidamise kohustus ja vallalise üksikema teatud kulude hüvitamine. Rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 24a sisalduvad kollisiooninormid käsitlevad ainult vanemate ülalpidamiskohustust laste suhtes ning hõlmavad kõiki selle ülalpidamiskohustuse liike, v.a lapse ema nõuded lapse isa vastu (sellisel juhul kohaldatakse vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-le 25 ema kodakondsusriigi õigust), olenemata sellest, kas ülalpidamise saaja on täis- või alaealine. Neile suhetele kohaldatakse ülalpidamise saaja elukohariigi õigust või alaealise lapse puhul lapse alalise elukohariigi õigust. Enamasti teeb Slovaki kohus otsuse vastavalt selle riigi õigusele, kus menetlus algatati. Muude ülalpidamiskohustuste (näiteks abikaasadevaheline ülalpidamiskohustus) suhtes kohaldatakse ülalpidamise saaja elukohariigi õigust.

Lapse alaline elukoht on peamine ühendav tegur, mida kohaldatakse vanema ja lapse vahelistele suhetele. Kohus võtab ainult erandjuhtudel ka arvesse mõne muu riigi õigust, millel on kohtuasjaga oluline seos.

3.6 Abieluvara

Abikaasade varasuhteid käsitlevas rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-s 21 sätestatud kollisiooninormide kohaselt on ühendavaks teguriks abikaasade kodakondsus. Seda saab siiski järjepidevalt kohaldada ainult siis, kui abikaasad on sama riigi kodanikud. Muudel juhtudel kohaldatakse Slovaki õigust. Rahvusvahelise eraõiguse seaduses ei käsitleta olukordi, kus ühendav tegur on muutunud (abikaasade ühise kodakondsuse muutumine). Kohtupraktikas on siiski välja kujunenud, et kohaldatav õigus määratakse kindlaks vastavalt sellele, millal õiguslikult oluline sündmus aset leidis. Rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 21 lõikega 2 välistatakse võimalikud konfliktid, sätestades, et iga kokkulepitud abieluvararežiimi (näiteks ühisvara vähendamise kokkulepped, abielulepingud jne) tuleb hinnata vastavalt selle riigi õigusele, mida kohaldata abikaasade abieluvararežiimile kokkuleppe sõlmimise ajal. Seda kollisiooninormi ei kohaldata eraldi, vaid ainult koos teise kollisiooninormiga.

Slovaki materiaaõiguses on sätestatud konkreetne abieluvararežiim: abikaasade ühisvara, mis tekib abielu sõlmimisel ja lõppeb abielu lõppemisel. Ühisvara mahtu saab abikaasade vastastikusel kokkuleppel kohtuotsusega hiljem vähendada või suurendada või muul viisil muuta (sh lõpetamine või taastamine). Slovaki õiguses ei ole abieluelse varalepingu sõlmimist ette nähtud.

3.7 Testamendid ja pärimine

Kollisiooninormide kohaselt põhineb pärimine ainult ühel ühendaval teguril: rahvusvahelise eraõiguse seaduses sätestatud üldise kollisiooninormi kohaselt kohaldatakse pärimisele selle riigi õigust, mille kodanik testator oma surma ajal oli (§ 17). See on ainus pärimisega seoses rakendatav ühendav tegur, olenemata sellest, kas tegemist on materiaalse või immateriaalse varaga. Kui testator oli oma surma ajal kahe või enama riigi kodanik või kodakondsuseta isik, määratakse asjaomane kodakondsus kindlaks vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduse §-le 33.

Testamendi koostamise või tühistamise võime ning testamendi ja tahteavalduse nõuetele mittevastavuse tagajärgede puhul on määrav testatori tahteavalduse tegemise aegne kodakondsus. See tähendab, et kui testatori kodakondsus muutus pärast tahteavalduse tegemist, ei mõjuta see testamendi või selle tühistamise kehtivust. Seega on rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 18 puhul tegemist erisättega, mis on seotud selle seaduse § 3 lõikega 2, kus on sätestatud, et kui välisriigi kodanik teeb õigustoimingu Slovaki Vabariigis, piisab, kui ta on selleks Slovaki õiguse kohaselt õigus- ja teovõimeline. Õigus, mida kohaldata vastavalt testatori kodakondsusele tahteavalduse tegemise ajal, on kohaldatav ka selle kindlaksmääramisel, kuidas testatori surma korral tema vara testamendiga pärandatakse. Testamendi vormi ja testamendi tühistamise suhtes kohaldatakse selle riigi õigust, mille kodanik testator testamendi tegemise ajal oli. Piisab siiski, kui testament vastab selle riigi õigusele, kus see koostati (§ 18). Seda täiendavat kollisiooninormi kohaldatakse siis, kui testator ei järginud testamendi tegemisel vorminõudeid, mis kehtisid testamendile tema kodakondsusriigis testamendi koostamise ajal. See tähendab, et kui testator ei järgi testamendi vorminõudeid, mis kehtivad testamendile tema kodakondsusriigis testamendi koostamise ajal, kuid järgib testamendi koostamise riigis kehtivaid vorminõudeid, peetakse testamenti kehtivaks.

Slovaki materiaaõiguse kohaselt saab vara pärida vastavalt seadusele, testamendile või mõlemale. Seaduse järgi on pärijate ring neljaastmeline vastavalt pärimise järjekorrale ning esimestena pärivad esimese järjekorra pärijad ja pärast neid järgmiste järjekordade pärijad. Esimesse rühma kuuluvad testatori lapsed ja abikaasa; järgmistesse rühmadesse muud sugulased ja pärandajaga enne tema surma samas leibkonnas elanud või ühise majapidamise eest hoolitsenud isikud või pärandaja ülalpidamisel olnud isikud. Testamendiga pärandamise puhul nähakse seadusega ette, et testament peab vastama seaduses kehtestatud tingimustele, st olema koostatud testatori oma käega või notariaalselt tõestatud vormis. Testamendi tegemise miinimumvanus on 15 aastat. Testamendiga vara pärandamisele on kehtestatud piirangud – alaealised alanejad sugulased pärivad vähemalt seadusega kehtestatud pärandvara osa ning täisealised alanejad sugulased vähemalt poole seadusega kehtestatud pärandvara osast. Slovaki õiguses on ette nähtud pärandist loobumine (loobuda saab ainult kogu varast ja kõigist kohustustest korraga), pärimiskõlbmatus (vastavalt seadusele), alanejate sugulaste pärandist ilmajätmine (pärandaja koostatud pärandist ilmajätmise dokumendi alusel) ja omanikuta vara riigi omandisse kandmine (pärijate puudumise korral läheb pärandvara üle riigile), kuid ei ole ette nähtud ühistestamenti, pärimislepingut ja *donatio causa mortis*'t (kinge surma puhuks).

3.8 Kinnisvara

Slovaki õiguse kohaselt on kinnisasi maatükk või maaga püsivalt ühendatud ehitis (tsiviilseadustiku § 119).

Vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seadusele on asjaõiguste puhul ühendavaks teguriks asja asukohariigi õigus (rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 5, mida kohaldatakse ka vallasasjale, kui see ei kuulu §-de 6 ja 8 kohaldamisalasse; vt punkt 2.3). Rahvusvahelise eraõiguse seaduse § 7 aga on selle reegli suhtes ülimuslik, sätestades, et tuleb arvesse võtta avalike registrite sissekandeid, millega tekivad, muutuvad või lõppevad asjaõigused, mis on seotud kinnisasjaga, mis asub muus kui selles riigis, mille õigus on kohaldatav selle kinnisasjaga seotud asjaõiguste tekkimisele, muutmisele ja lõppemisele. Sellisel juhul kohaldatakse asja asukohariigis kehtivaid avalikke registreid käsitlevaid õigusakte.

Slovaki õiguse kohaselt on avalik register maa- ja ehitusregister (kataster) (seadus nr 162/1995 maa- ja ehitusregistri kohta), kuid kinnisvaraga seotud andmed on registreeritud ka maaregistris, raudteeregistris, kaevandusregistris ja veeteede registris.

3.9 Maksejõuetus

Rahvusvaheliste pankrotimenetluste suhtes, millega on seotud Euroopa Liidu või Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigid, kohaldatakse seadust nr 7/2005 maksejõuetuse ja ümberkorraldamise kohta (pankrotiseadustik), v.a juhul, kui nõukogu määruses (EÜ) nr 1346/2000 on sätestatud teisiti. Pankrotiseadustikus on sätestatud, et kui pankrotis võlgniku võlausaldajate nõuete rahuldamist käsitlev rahvusvaheline leping ei ole Slovaki Vabariigi suhtes siduv, kohaldatakse pankrotiseadustikus ette nähtud menetlustes välisriigi kohtu otsuste tunnustamisel vastastikkuse põhimõtet. Slovaki kohtu poolt väljakuulutatud maksejõuetus kehtib ka välisriigi territooriumil asuvate varade suhtes, kui see on kõnealuse välisriigi õiguse kohaselt lubatud.

Rahvusvahelise eraõiguse seadus sisaldab kollisiooninorme, mida kohaldatakse *mutatis mutandis* pankroti suhtes, nimelt § 5 (ühendavaks teguriks on vallas- või kinnisasja asukoht), § 7 (avalikes registrites registreerimisel on ühendavaks teguriks asja asukoht) ja kohustusi käsitlevad sätted (§ 9 jj).

Viimati uuendatud: 06/05/2024

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.